

Niels Albrechtsen - musikdirektør i Slagelse i mere end 50 år

Af Ole Kofod Skov

Musikdirektør var i 1800-tallet og lidt ind i 1900-tallet betegnelsen på en musiker, der havde en administrativ rolle som leder af en musikgruppe. Gruppen bestod af forskellige musikere, som blev samlet til lejligheden. Ole Skov fortæller historien om musikdirektør Albrechtsen (1831-1925) i Slagelse, som var en af tidens kendteste.

Et musikalsk barn

Niels Albrechtsen var født den 11. november 1831 på Glænø. Hans far Albrecht Pedersen var gårdmand, men spillede også violin til gilderne på Glænø. Moderen var Anne Hansdatter.

Allerede som barn viste det sig, at Niels havde anlæg for det musikalske. Han var bare 5½ år, da hans far begyndte på lidt undervisning af ham. Han lærte det meste på gehør og kunne mange melodier udenad. Inden han blev 7 år, var han så god, at han kunne spille med ved gilderne – og endog ganske alene. Første gang, det skete, var ved et fastelavnsgilde i Sibberup ca. 2 kilometer inde på Sjælland. Man havde haft svært ved at skaffe en musikanter til

gildet, men der var så én, der kom i tanke om, at Albrecht Pedersen havde en søn, som havde lært at spille. Han var jo kun et barn, så den lille gut hoppede op på en dragkiste og spillede løs. Parrene hvirvlede rundt på gulvet i fejende seksture, hopsaer samt galoppader, og alle morede sig fortræffeligt. Ikke mindst den unge spillemand var glad. Han fik alle de fastelavnsgilder, han kunne spise, og desuden 4 kr. i løn. På den tid var det mange penge for en dreng. Dette var hans debut som musikanter til et større gilde.

I spillemandslære i Hyllested

Som 10-årig kom Niels til musikanter Niels Madsen i Hyllested, der var en af de mest kendte spillemand på den egn. Niels Madsen var kendt for at have uddannet mange af Vestsjællands musikere. Han havde dem ofte boende på gården, hvor de arbejdede og fik undervisning. Det var egentlig kun meningen, at Niels Albrechtsen skulle have undervisning i 4 uger i ferietiden, men han kom til at være der i 4 år indtil sin konfirmation.

Han blev konfirmeret i Holsteinborg Kirke af pastor Holm.

Efter udstået læretid kom Niels hjem til forældrene. Han var dér i 4-5 år samtidig med, at han assisterede sin læremester Niels Madsen med at musicere.

Som 18-årig kom han rundt i forskellige familier og underviste i musik. Hans første husundervisning var af S. Larsen, der var søn af gårdejer Lars Larsen i Menstrup. Sønnen blev senere selv musiklærer i Hollose nordvest for Næstved.

Musikdirektør i Skælskør

I 1856 stoppede hans læremester sin virksomhed som musikanter, og Albrechtsen overtog hans forretning. Senere flyttede han til Skælskør og lærte hos organist og stadsmusikanter Hjørt, hvorefter han nedsatte sig som musikdirektør. Her virkede han i to år, hvor han blandt andet blev engageret til at levere musik til skuespil. Det var teaterdirektør Julius Petersens, der stod for forestillingerne. Efter en tid skulle teatergruppen opføre en række forestillinger i Slagelse, og

Foregående side:

Musikdirektør Niels Albrechtsen i 1880'erne. Foto: N. F. Worm. Slagelse Stads- og Lokalarkiv.

Ridehuset i Slotsgade, Slagelse. Foto: A. O. Nielsen. Slagelse Stads- og Lokalarkiv.

Albrechtsen blev bedt om at spille til disse. Det var i slutningen af marts 1860. Albrechtsens dygtige ledelse af orkesteret blev respekteret, og flere af byens indflydelsesrige mænd opfordrede ham til at blive i Slagelse. Man kunne den 5. marts læse i Sorø Amtstidende:

"Dans - Slagelse Markedsdag. Torsdag den 8. marts afholdes dans som sædvanlig på Bjerghygade i Slagelse (Gudmand Nielsens lokale), hvor et talrigt besøg imødeses som tidligere.

Musikken udføres af Hr. N. Al-

brechtsen fra Skjelskør. Han agter at musicere med 10 å 12 mand ovennævnte markedsdag. Jeg bringer Slagelse og omegns unge karle og piger i erindring: Hav smag for god musik og bevertning, morer eder, imens I er unge; thi således har mit princip været, og forglem derfor ikke hver søndag og markedsdag at more eder hos Deres uforglemmelige Gudmand Nielsen".

Albrechtsen skrev så: *"Da jeg for eftertiden agter at nedsætte mig i Slagelse som musicus, er jeg herved så fri at anbefale mig til de ærede*

beboere såvel i Slagelse som i omegnen, der måtte have brug for musik. Jeg forventer at se et talrigt publikum på markedsdagen. P. t. Slagelse, ærbødigt N. Albrechtsen".

Musikdirektor i Slagelse

Den 17. april nedsatte Albrechtsen sig så som musikdirektor i Slagelse, hvor han blev til sine sidste dage. Den 10. maj 1860 annoncerede han med, at han boede hos agent H. Nielsen på Nytorv. Han henledte også læsernes opmærksomhed på, at han tog mod bestilling på musik både i købstæderne og på landet, og at han gav undervisning i spil på violin, fløjte og flere andre instrumenter.

Albrechtsen spillede til hundreder af baller og havde set nye danse dukke op, vinde popularitet og så forsvinde igen. I den første tid i Slagelse var det runddans, valse, polkaer og galoppader, der var i vælden. I slutningen af 1850'erne var den nye lanciers kommet til Slagelse, og Albrechtsen indførte den ved ballerne. Det var ret tidligt i lanciers' historie i Danmark. Ellers var det de gamle turdanse, man brugte: totur, tretur, firetur, sekstur, jødeturen, det lille f, hjerter to, spadsereturen, kongens have og okseko. Danse, der ikke mere blev danset, var "glo- og pegestykket", hvor de dansende stillede op i to rækker, "den hollandske dans" og Skørpinge Firtur eller Holmstrup Firtur, som den også kaldtes, rimeligvis fordi den havde været dyrket særlig ivrigt i disse to landsbyer. Ved indsamling af folkedanse, har man optegnet den som to danse, da der er nogle mindre forskelle, mens musikken ved indsamlingen var den samme. Så var der

Iste Abonnements-Koncert.

Torsdagen d. 11de Juli, Aften kl. 7^{1/2}, gives Iste Abonnements-Koncert i Slagelse Lystskov.

Det tilkjendegives ved Flagnig fra „Hotel Postgaarden“ fra Kl. 4 til 6 om Koncerten afholdes. Flages der ikke, da er Koncerten udsat.

Abonnements-Kort til disse Koncerter erholdes hos Undertegnede.

Slagelse, den 12te Juli 1887.

Ærbødigt

N. Albrechtsen.

Abonnementskoncert, annonce i Soro Amtstidende 12. juli 1887.

også en dans, der bar det betegnende navn "Den over alle de andre". Det var "Rasmus i enden", den dansedes af 4 par og var en af den tids populæreste danse.

Men tiderne skifter. Siden 1860'ernes fireture og seksture kom der en mængde nye danse frem. Lumbye komponerede en rigdom af valse, polkaer, marcher og galopper, hvoraf "En tur på Dyrehavsbakken", "Drømmebilleder" og "Champagne-galoppen" hørte til de mest kendte. I 1870'erne og 1880'erne lød de lumbyeske melodier i alle balsale. Hen mod år 1900 tog revymusikken over. Den lette operette- og balletmusik vandt indpas. Man behøver blot at nævne "Dollarprinsessen", "Den glade enke", "Valsedrømme", "Harlekins millioner" og den største dansesucces "Den fraskilte kone". Efter århundredeskiftet var det mest valse, der blev danset på ballerne. I stedet for de fejende galoppader dansedes der nu "Boston vals".

Albrechtsen sagde, at hver anden dans, de spillede, var en vals. Den dansende ungdom var mere magelig

end 1860'ernes. Der dansedes nu langsom vals i halve timer. Der var ikke tid til turdanse, og balinspektorerne havde ikke den samme myndighed som tidligere. Albrechtsen holdt nu ikke så meget af "moderne rabaldermusik", han foretrak Lumbyes gode gamle melodier, der var anerkendt over hele verdenen.

Når en melodi først er "kommet på lirekasserne", er der ikke så meget ved den mere, sagde Albrechtsen med henblik på operetterne. Men når en melodi først er blevet populær, forlanger folk den atter og atter.

Rigt musikliv i Slagelse

I flere årtier spillede Albrechtsen til markedsdage og foreningsarrangementer i Slagelse og omegn. For eksempel til baller i Sangforeningen, Fugleskydningsforeningen og Industriforeningen, og de fleste gange var det med en koncert før ballet. Han spillede mange år ugentligt i Ridehuset. Det blev åbnet i 1866 og blandt

Skov-Pavillonen (Arnehavehus), Slagelse ca. 1905. Foto: Postkort fra Messenborgs Forlag, Slagelse Stads- og Lokalarkiv.

Slagelse Lystskov

(Arnehavehus)

Anden Pintsedag stor Orkesterkoncert

fra Kl. 4—7^{1/2}, under Ledelse af Hr. Musikdirektor Albrechtsen.

Fra Kl. 8—2 **Bal** i Pavillonen.

Entree: Herrer 1 Kr., Damer 3/4 Øre

Ælter Orkesterkoncertens Sætning
Flygelkoncert af Hr. Frederik Kabel.
Ivar P. Rasmussen.

Koncert og bal i Slagelse Lystskov, annonce i Slagelse Posten 23. maj 1896.

andet anvendt til teaterforestillinger. Ud over at have arrangeret den meste musik til teaterforestillingerne, havde han også selv komponeret sange til dem.

I Albrechtsens velmagtsdage blomstrede under hans ledelse et rigt musikliv i Slagelse. Han var smart, for han holdt i mange år om sommeren "Abonnementskoncerter"

Bredegade 40-42. Foto: Hugo Matthiessen, 1919, Slagelse Stads- og Lokalarkiv.

i Slagelse Lystskov både ugentligt og også på "tilfældige" dage. Ved at lave koncerterne i abonnement, vidste han jo, hvad indtægten mindst ville være, og hvis én koncert blev aflyst, lavede han en reservekoncert en anden dag. I annoncerne for disse koncerter stod der ofte: *"Det tilkendegives ved flagning fra Hotel Postgaarden fra kl. 4 til 6 om koncerten afholdes. Flages der ikke, da er koncerten udsat"*. Denne flagning blev anvendt, hvis det var dårligt vejr.

Et eftertragtet orkester

Hans orkester var ofte op til 15 mand, så det var et tilløbsstykke for slagelseborgerne. Ved afslutningen af koncerterne blev den populære musikdirektør hyldet med store klapsalver, og byens damer overrakte ham en laurbærkrans som tak for hans store og dygtige indsats for det

lokale musikliv. Hans orkester var i sidste halvdel af 1800-tallet meget omtalt som noget af det bedste for sin tid. Albrechtsen og orkesteret sås ofte nævnt ved store fester i Vestsjællands købstæder, og det var blandt musikere regnet for en stor ære at få lov til at spille i Albrechtsens orkester. Han udvalgte nøje musikere og tog kun de bedste, også selvom han skulle hente dem langvejs fra. Musikdirektør Saabye i Kalundborg og P. Jacobsen i Sorø assisterede jævnligt Albrechtsen.

Hans orkester spillede både i Slagelse, i omegnen og andre byer lidt længere væk. Mange steder på landet værdsatte man også den gode musik, som Albrechtsen og hans musikere leverede. Han spillede nok mere dér, end man umiddelbart skulle tro ud fra avisannoncerne. Arrangementerne på landet var ikke annoncerede,

men indbudt lokalt.

I foråret 1866 havde Albrechtsen uddannet sig som pianostemmer hos "en af de dueligste" pianostemmere i København og besøgt en af de bedste pianofabrikker for at sætte sig ind i instrumentets "mekanisme". Han lærte også at reparere pianoer for de almindeligt forekommende fejl og mangler. Efter uddannelsen annoncerede han så også med stemning af pianoer. På dette tidspunkt var han flyttet til Løvegade hos købmand C. L. Jensen.

I april 1869 flyttede Albrechtsen til Bredegade 40, som var ejet af skræddermester Christian Gotfred Jacobsen (1805-1875). Huset var opført i 1800 og eksisterer i dag. Jacobsen døde 14. august 1875. Hans datter Betty Sophie var da 35 år og boede hjemme. Niels Albrechtsen var 44 år gammel, og de var begge ugifte.

De må have indledt et forhold i perioden 1870-1879, for de giftede sig den 5. september 1879 og flyttede til Bredegade 32, som Niels Albrechtsen må have købt. Han søgte nemlig i maj 1883 byggedispen-sation til at lægge tagpaptag på en sidebygning. Det ser ikke ud til, at parret fik nogen børn.

Albrechtsen spillede til alle mulige arrangementer, et pudsigt et af disse er, at hans orkester "spillede til keglespil". Der var hvert år i Slagelse spil om gevinster. I 1882 var der et stort gevinstspil, hvor der lørdag d. 3. juni til grundlovsdag mandag d. 5. juni afholdtes keglespil til midnat. C. F. Billenstein inviterede til sin nye keglebane på "Sommerlyst", og der var "sølvgevinster" for et beløb på 100 kr., et lod kostede 50 øre – fem

for 2 kr. Mandag (grundlovsdag) og afslutningsdagen for lotteriet var der harmonimusik af musikdirektør Albrechtsen med orkester.

Konkurrenter til Albrechtsen

Efter nogle år kom der konkurrenter til Albrechtsen. Han havde dog rigeligt gang i sin forretning alligevel. I 1885 nedsatte Th. Reimers, der spillede i Albrechtsens orkester, sig også som musikdirektør, og straks gik nogle af arrangementerne til ham. I lokalaviserne var der især i 1885 flere indlæg vedrørende "de nye unge musikere".

I et indlæg i "Slagelse Posten" d. 7. september 1885 begyndte en længere diskussion for og imod Albrechtsen. I det første indlæg stod der, at teateret aftenen før havde været godt besøgt, og sangen, dansen og deklamationerne høstede bifald. Der var dog en forandring. For en gangs skyld var det ikke Albrechtsen, der spillede. Publikum fik derfor i mellemakterne hornmusik, som jagede herrerne ud på gangen, mens damerne måtte holde pinen ud. Det var selvfølgelig forståeligt, da et fuldt besat hornorkester var alt for "stærkt" til den lille sal, selvom de spillede godt. Akkompagnementet til sangene var dog meget dårligt, så dårligt at "Portervisen" gik helt i stykker.

Teateret havde lige fået restaureret sit gassystem, som "uheldigvis" havde en forbavsende god virkning – så der var udmærket lys på scenen. Dengang brugte man ofte gas til at lyse op med, da elektricitet ikke var indført endnu. Det nye orkester var nok brødrene Reimers, der havde været elever hos Albrechtsen og spil-

Albrechtsens orkester ca. 1880.

Foto fra "Af den gamle spillemands saga" af Laur. Hansen, 1933.

let i hans orkester. Da Th. Reimers nedsatte sig som musikdirektør, havde han allieret sig med H. Madsens orkester, så han kunne imødekomme enhver udfordring. Diskussionen fortsatte i avisen. "Man" havde ved flere lejligheder hyret orkestre helt udefra, selv om orkestrene fra Slagelse havde haft ledige kræfter. Reimers havde endda ved flere lejligheder spillet helt gratis. Redaktøren svarede på indlæggene, at han fornemmede, at man ville fortrænge Albrechtsen, selvom denne havde fungeret fortræffeligt i 25 år.

I sine senere år slog Albrechtsen sig sammen med sin tidligere elev Niels Jensen (1867-1919), så de annoncerede og spillede sammen ved en del arrangementer.

Albrechtsen som musiklærer

Som musiklærer var Albrechtsen meget kritisk i valg af elever. Han tog kun elever, der ville have musik som deres levevej, og som havde musikalske færdigheder i forvejen. Mange af eleverne blev da også selv musikdirektører. Albrechtsen var også efter datidens forhold en fremragende violinspiller og piccolofløjtblæser, men spillede også andre instrumenter. Han var en dygtig orkesterleder og forlangte dygtighed og pålidelighed af sine musikere. Han var på sin vis en streng mand, og musikkerne skulle møde til ugentlige prøver, men samtidig var han meget afholdt af dem. En gang hvor Peter Martinsen, der var den normale piccoloblæser i orkesteret, var ude-

"Gamle danse fra Nordvestsjælland". Dansemusikindsamleren Christian Olsen udgav 1923-28 sådanne tre hæfter, bl.a. med melodier af N. Albrechtsen.

blevet, måtte Albrechtsen selv blæse dette instrument. Han ville nødig, da han ikke mere blæste så ofte, men næsten udelukkende spillede violin. Han var bange for, at man kunne høre, at han ikke kunne sin stemme perfekt på de vanskelige steder. Derfor gik han i sådanne passager over til at dirigere og synge samtidig. En af musikerne udbrød da: "Det er Søren brodere mig en køn en – det vi ikke kan spille, det synger vi". Albrechtsen lagde efter en tid piccoloen på hylden, men arbejdede til op i en høj alder.

Til partiet Højres grundlovsfest d. 5. juni 1886 i København skulle musikdirektør Balduin Dahl fra Tivoli levere musikken – i alt 300 mand. Han indhentede derfor assistance fra provinsen, hvor blandt andet Al-

brechtsen stillede med et 16 mands orkester. Man kunne i "Dagens Nyheder" læse, at der var omkring 30 musikkorps, der skulle gå i optog til Rosenborg Have.

Som så mange andre gamle musikdirektører ejede Albrechtsen en større samling af kostbare instrumenter, som musikerne fik stillet til rådighed til deres spil. Han var desuden meget pertentlig og sirlig. Han havde en flot høj hat til solskin og normalt vejr, men en anden til regnvejr. Det siges, at regnvejrshatten med årene blev helt grøn af mug og ælde.

Fonografindspilninger

Albrechtsen blev endog optaget på fonograf. Fonografen blev allerede opfundet i 1877, men blev først solgt kommercielt fra omkring 1890. Den blev i 1887 efterfulgt af grammofo- nen, som var opfundet af Emil Berliner (1851-1929). Fonografen optager lyd på en metal- eller voksrolle. Den fik et kort liv, men blev alligevel anvendt helt op i 1920'erne.

I en artikel i anledning af, at fonografen for første gang blev demonstreret i Slagelse, bragte Slagelse Posten for 9. maj 1890 følgende, begejstrede referat:

"Edisons fonograf forevistes i aften i Den Konservative Klub for en talrig forsamling af damer og herrer, der med stor opmærksomhed påhørte et interessant populærvidenskabeligt foredrag af overlærer Ibsen fra Sorø (Eugen Ibsen var overlærer ved Sorø Akademi og Skole fra 1866-1901. Her førte han tilsyn med skolens fysiksamling, red.) om de forskellige storartede opfindelser i vort århundrede. Bagefter fulgtes

med levende interesse presentation af fonografens vidunderlige muligheder. Den gengav aldeles tydeligt ret forskellige sang- og musiknumre – bl.a. en kornetsolo af hr. musikdirektør Albrechtsen og en basunsolo af hr. musiker Reimers, ligesom også de taler, den afleverede, var aldeles forståelige og lød så kraftigt, at selv dem, der stod langt tilbage i salen,

Musikdirektor i 50 Aar

Hr. Albrechtsen holder
Jubilæum.

Den gamle Musikdirektor
fortæller om
Fortidens og Nutidens Danse

Albrechtsens 50-års jubilæum, Slagelse Posten 16. april 1910.

Niels Albrechtsen - musikdirektor i Slagelse i mere end 50 år

tydeligt kunne høre hvert eneste ord. Forevisningen var overordentlig interessant og lønnetes med bifald”.

50-års jubilæum

Da Albrechtsen i 1910 fejrede sit 50-års jubilæum som musikkdirektør i Slagelse, blev der i avisen skrevet en lang artikel om hans liv og virke. Et sådant jubilæum var en sjælden begivenhed, så der blev også holdt fest for ham. Den gamle musikkdirektør var til trods for sine 79 år stadig rask og rørig. Han gik sine små ture i Bredegade med sin langpibe i hånden. I mange år havde han spillet for Våben- og Forsvarsbrødrene, og det ville han nok blive ved med. Man ville nok som så mange gange før se Albrechtsen gnide fiolen ved skovballeerne. Forhåbentlig ville det vare adskillige år endnu, før Albrechtsen selv gik bag af dansen.

Albrechtsen som komponist

Niels Albrechtsen var også komponist. Der kom flere hundrede dansemelodier fra hans hånd. En af de mest kendte er nok ”Slagelse Tappenstreg”, og nogle af de mere specielle titler er: ”Tak før i sommer galop”, ”Musikalsk revy fra Slagelse fugleskydning 17. juli 1884”, ”Odense brolægger galop”, ”I parkanlægget tappenstreg” og ”Jubilæumsmarch til Gustav Petersen”. Den kendte kapelmester for radioorkesteret og komponist Launy Grøndahl (1886-1960) udtalte en gang, at Albrechtsens dansemelodier hørte til de bedste fra den tid. Ud over disse melodier spillede Albrechtsen også kammermusik i en kvartet.

Christian Olsen (1881-1968), der var en kendt indsamler af dansemu-

sik fra Nordvestsjælland, udgav i 1923-28 tre hæfter med spillemandsmelodier: ”Gamle danse fra Nordvestsjælland”. Han havde også melodier med af Albrechtsen og skrev i bog nummer 3: ”Jeg har medtaget et par landsbyspillemands kompositioner, som jeg synes er smukke og værd at bevare som en prøve på deres musikalske evner, og på hvor langt de var nået uden nogen som helst uddannelse. Den ene af disse, N. Albrechtsen f. 1831, lever endnu i Slagelse, hvor han i mange år var musikkdirektør”.

Når Olsen skrev ”landsbyspillemand”, var det nok fordi Albrechtsen også spillede en del på landet, og med ”ingen uddannelse” mente han sikkert professionel uddannelse fra musikkonservatoriet eller fra de store orkestre i København.

Christian Olsens farfar hed Anders Olsen (1808-1890) og boede i Jyderup i Nordvestsjælland. Han var både gårdejer, kroejer, sognerådsformand og spillemand og en musikalsk begavelse. Albrechtsen og nogle af Vestsjællands kendte musikere kom i hans hjem for at spille sammen. Det var jo nok derfor, at Christian Olsen som barn og ung lærte Albrechtsens kompositioner at kende, og dermed tog dem med i sin nodeudgivelse.

Pensionist som 80-årig

Albrechtsens kone Betty Sophie døde d. 10. juni 1910, og han stoppede som musikkdirektør ved sin 80-års fødselsdag d. 11. november 1911. En pudsigt dato, hvor han takkede foreningerne, som i mange år havde støttet ham. Hans kompagnon gennem de seneste mange år, Niels Jensen, fortsatte deres fælles

Grundet paa fremrykket Alder

ophæver jeg fra Dags Dato min Virksomhed som Musikkdirektør. Idet jeg bringer alle Foreninger her, som i de mange Aar har ydet mig Støtte, en hjertelig Tak, og modtager jeg fra Dato ikke mere Bestillinger paa Musik.

Slagelse, den 11te Novbr. 1911.

Ærbødigt

N. Albrechtsen, Musikkdirektør.

Soro Amtstidende d. 11. november 1911.

forretning indtil sin død i 1919. Efter Albrechtsens kones død, og da han var stoppet med musikken, blev han mere og mere ensom, selvom mange af Slagelses beboere og en stor del af musikerne i området stadigvæk mange år efter omtalte ham med stor ærefrygt og lovord. Niels Albrechtsen døde som 94-årig d. 20. maj 1925.

Kilder

De væsentligste kilder ud over de i teksten anførte:

- Aviser på Statsbiblioteket, Århus, specielt ”Slagelse Posten” 16. april 1910.
- Statens arkiver, kirkebøger og folketællinger.
- ”Af den gamle Spillemands Saga”, Laurits Hansen, Holbæk 1933.
- ”Gamle Danse fra Nordvestsjælland III”, Chr. Olsen, Torpelund 1923-28.

Årbog 2023

HISTORISK FORENING FOR
VESTSJÆLLAND